

Bijlage 2 Analyse amateurkunst

In het beleidsplan 2009 – 2012 is een analyse opgenomen van de sector amateurkunst. Op basis van die analyse heeft Kunstfactor de inhoudelijke uitgangspunten geformuleerd voor beleid en activiteiten. In deze bijlage is de analyse opgenomen.

Analyse sector amateurkunst

De amateurkunstsector is door Kunstfactor geanalyseerd en geïnventariseerd. Centrale vraag daarbij was: wat leeft er in de sector en wat is er nodig? Het aldus ontstane beeld is getoetst en aangevuld tijdens tien discussiebijeenkomsten met vertegenwoordigers van binnen én buiten de sector. Op basis van deze gesprekken en onze kennis van het brede veld maakte Kunstfactor een uiteindelijke analyse.

De kracht van kunstbeoefening

Actieve kunstbeoefening heeft een grote kracht en waarde. Miljoenen mensen beleven er plezier aan. Kunstbeoefening inspireert, overstijgt het alledaagse en biedt de mogelijkheid tot zelfexpressie en –ontwikkeling, zowel artistiek als cognitief, sociaal en emotioneel. Kunstbeoefening draagt bij aan het algemene welzijn van de mensen die haar beoefenen en levert een bijdrage aan het ontwikkelen van creatieve mensen en een creatieve maatschappij.

Daarnaast heeft actieve kunstbeoefening een grote meerwaarde voor de samenleving; zij vormt daarvan een onmisbaar onderdeel. Kunstbeoefening draagt bij aan participatie, integratie, sociale cohesie, wijkbeleid en leefbaarheid, welzijn, gezondheid en aan de ontwikkeling van cultureel burgerschap.

Samenleving

De maatschappij is constant in beweging en verandert snel. Opvallende kenmerken, die ook van invloed zijn op de actieve kunstbeoefening zijn de ‘zaplucultuur’, de individualisering, medialisering, commercialisering, de vergrijzing en de veranderende woon- en leefomgeving. Verbanden zijn losser geworden. Veel (jonge) mensen houden zich kort met iets bezig; ze zijn gericht op impulsen en beleving. Wel hebben ze ambitie en willen ze zich ontwikkelen.

De positie van de actieve kunstbeoefening als economische factor van belang manifesteert zich steeds veelvuldiger en pregnanter.

Veel van de hierboven genoemde kenmerken gelden het sterkst bij jongeren maar spelen een rol in de hele samenleving. Ze beïnvloeden de manieren waarop kunst beoefend wordt en wat er nodig is voor kunstbeoefening.

Zichtbaarheid en promotie

Actieve kunstbeoefening heeft een enorme omvang maar is in de samenleving te vaak onzichtbaar. Dit heeft verschillende oorzaken. Meer dan de helft van de sector bestaat uit individuele beoefenaars. Structuren zijn niet zichtbaar of ontbreken. Ook speelt mee dat veel amateurkunstenaars niet te koop lopen met hun producten.

Vanwege de grote waarde van actieve kunstbeoefening voor mensen en samenleving is het van belang om de actieve kunstbeoefening te promoten en de zichtbaarheid te vergroten

Ontmoeting en verbinding

Veel verenigingen hebben te kampen met een terugloop van ledenaantallen en vaak ook met vergrijzing.

Mensen binden zich minder aan verenigingen dan voorheen. Dit is een tendens in de hele samenleving. Wel is er behoefte aan ontmoeting. Men zoekt daarvoor nieuwe plekken en platforms en gaat lossere verbanden aan. De digitale wegen scheppen daarvoor nieuwe mogelijkheden.

Er is behoefte aan nieuwe podia, verrassende locaties en andere faciliteiten voor het (samen) bezig zijn met kunstbeoefening of om zich te presenteren. Nieuwe podia kunnen ook bestaande podia zijn die de aansluiting maken met de amateurkunst.

Daarnaast heeft de actieve kunstbeoefening grote kansen zich meer te verbinden met andere sectoren in de samenleving, zoals erfgoed, gezondheid en welzijn.

Infrastructuur en ondersteuning

De sector amateurkunst is versnipperd. Amateurkunstenaars worden ontoereikend gestimuleerd en ondersteund. Sommige kunstvormen hebben geen eigen koepelorganisaties of structurele overlevingsvormen. Ook waar ze wel bestaan zijn ze niet altijd even effectief. Daarnaast zetten onder andere de 'nieuwe Nederlanders' en het jongere deel van de samenleving heel andere manieren in om zich te organiseren. Vaak worden netwerkachtige structuren en andere vormen van samenwerking gebruikt, die bij de meer traditionele organisaties nagenoeg onbekend zijn. Voor het ondersteunen van de hele sector is het van belang al deze organisatievormen in beeld te hebben en daar waar nodig deze in te richten en te ondersteunen.

De provinciale ondersteuningsstructuur verschilt sterk per provincie en per discipline. Ook op landelijk en lokaal niveau is verbetering nodig. Er is over de hele linie behoefte aan verbetering van de ondersteunende infrastructuur en aan herpositionering en verdeling van taken tussen de instellingen voor kunst en cultuur.

Verdieping en artistieke ontwikkeling amateurkunst

Als gevolg van stimuleringsprogramma's zijn er de afgelopen jaren steeds meer mogelijkheden ontstaan om met kunst kennis te maken. Er is echter te weinig focus op verdieping en op artistieke en inhoudelijke ontwikkeling van de kunstbeoefening.

Inhoudelijke innovatie van de kunsteducatie¹ is nodig. Veel lokale centra voor de kunsten en particuliere scholen hebben de relatie met de amateurkunstsector nog te weinig ontwikkeld. De gemeentelijk gesubsidieerde kunstcentra hebben voor de amateurkunst een functie op het gebied van ontwikkelen en opleiden, maar zouden ook een faciliterende rol op zich moeten nemen. Het is van belang de opleidingsmogelijkheden voor amateurkunstenaars breed toegankelijk te houden, niet alleen ten behoeve van het handhaven en bevorderen van de kwaliteit van de amateurkunst, maar ook als onmisbare schakel binnen het scouten en begeleiden van talent.

De samenwerking tussen amateurkunst en professionele kunst is een stimulans voor de artistieke ontwikkeling van de amateurkunst. De relatie moet worden verdiept en de samenwerking verstevigd.

Actieve kunstbeoefening in het onderwijs

Gedurende de afgelopen jaren heeft in de cultuureducatie binnen het onderwijs het accent gelegen op de receptieve vorming. Uit verschillende onderzoeken² blijkt dat de actieve kunstbeoefening en het kunstzinnig leren binnen het onderwijs meer aandacht zal moeten krijgen. Ook de ontwikkelingen rond de Brede School scheppen daarvoor kansen. Actief met kunst bezig zijn binnen het onderwijs creëert een humuslaag voor de kunstbeoefening. De waarde van kunstbeoefening in het onderwijs vraagt om het aanscherpen van de kerndoelen, om ondersteuning van het realiseren van die doelen en om toezicht daarop door de Onderwijsinspectie.

Om actieve kunstbeoefening in het onderwijs op een hoger plan te brengen zijn er binnen de scholen meer kunstprofessionals nodig. Ook moet het inhoudelijk beroepsperspectief van kunstprofessionals in het onderwijs worden verbeterd door het leggen van verbindingen met amateurkunst en kunsteducatie. Ten slotte: de doorstroming van binnenschoolse naar buitenschoolse activiteiten op het gebied van actieve kunstbeoefening is onvoldoende ontwikkeld. Scholen, amateurkunstsector en aanbieders van kunsteducatie zouden daartoe meer moeten samenwerken.

Overheden

De sector van de amateurkunst is voor een groot deel afhankelijk van de initiatieven van individuen en vrijwilligers. Daarbij moeten amateurkunstenaars vaak voor financiële ondersteuning een beroep doen op overheden en overheidsfondsen, zowel landelijk, provinciaal als gemeentelijk. De samenwerking verloopt helaas niet altijd optimaal. Het subsidiesysteem van de overheden sluit vaak niet aan bij de praktijk van de kunstbeoefening en is niet toekomstgericht. Aan de andere kant zijn de verschillende organisaties voor amateurkunst en individuele amateurkunstenaars vaak niet goed voorbereid op overleg met de overheden. De amateurkunstsector en de overheid moeten gezamenlijk werken aan het verbeteren van de communicatie en het maken van heldere afspraken.

¹ Kunsteducatie: alle vormen van educatie gericht op het beoefenen of ondergaan van kunst. Zowel via het regulier onderwijs, centra en instellingen, als het vrije veld.

² O.a. Anne Bamford (Netwerken en Verbinden: Arts and Cultural Education in the Netherlands), commissie Marry Visser (Van Stolling naar Stroming)

Kader en kunstvakopleidingen

Er is te weinig competent kader beschikbaar om aan de vraag vanuit de actieve kunstbeoefening te kunnen voldoen. De HBO-opleidingen zouden meer aandacht moeten besteden aan amateurkunst en de rol van professionals daarin. De curricula van kunstvakopleidingen sluiten didactisch én inhoudelijk onvoldoende aan bij de vraag vanuit de amateurkunst (de arbeidsmarkt). Dit geldt voor de meer traditionele kunstvormen en de verenigingen, maar ook voor nieuwe ontwikkelingen als community arts. Daarnaast spelen ROC's, de ontwikkeling van Associate Degree en de kaderopleidingen in de amateurkunst een rol bij het opleiden van kader. De aansluiting van het beroepsonderwijs op de sector moet worden verbeterd en het is nodig de aantrekkelijkheid van de amateurkunst als werkveld voor professionals meer zichtbaar te maken en te vergroten.

Het is belangrijk dat de amateurkunstsector meer cultureel ondernemend in het leven komt te staan. Dat geldt des te meer voor het bestuurlijk kader. Toegenomen regeldruk en een zakelijker benadering van verenigingen nopen tot een meer ondernemende houding.

Goed bestuurlijk kader is mede voorwaarde voor inspirerende kunstbeoefening. Kunstfactor constateert dat het lastig is competent bestuurlijk kader te vinden voor de amateurkunst.

Kennis

Er is behoefte aan meer informatie over de sector, aan cijfers en harde gegevens. Zowel over de kunstbeoefening zelf als over de verbindingen met andere sectoren. Hiervoor is onderzoek nodig.

Tevens heeft het amateurkunstveld behoefte aan een centraal kennis- en informatiepunt. Een plek waar informatie over kunstbeoefening is te vinden, of waar doorverwezen wordt.